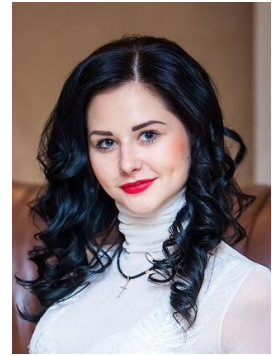

Рижков Е. В

кандидат юридичних наук, доцент

Манченко Є. А.

студентка

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.95

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Розглянуто актуальні заходи протидії корупції в органах внутрішніх справ. Розкрито поняття корупції як економічної, політичної, соціальної проблеми людства. Розглянуто міжнародний досвід боротьби з корупційними правопорушеннями.

Ключові слова: корупція, міліція, корупційне діяння, протидія корупції, громадський контроль, антикорупційні органи, Національне антикорупційне бюро.

Постановка проблеми. Корупція негативно впливає на діяльність усіх гілок влади, в тому числі органів внутрішніх справ. Корупція, як соціальне явище, гальмує боротьбу зі злочинністю, розбалансовує суспільство, негативно впливає на міжнародний імідж України. Руйнація правоохоронної системи в Україні призвела до збільшення причин та умов для здійснення корупційних правопорушень працівниками ОВС.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Корупцію як соціальне явище досліджували чимало відомих учених, зокрема: Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, І.А. Галаган, Р.А. Калюжний, В. Ківалов, Л.В. Коваль, І.Б. Коліушко, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.Л. Копиленко, В.М. Кудрявцев, М.Ф. Кузнецова, Є.В. Курінний, Д.М. Лук'янець, О.В. Негодченко, Н.Р. Нижник, С.Г. Стеценко, В.В. Сташис, Ю.С. Шемшученко, В.К. Шкарупа, В.А. Юсупов та ін.

Незважаючи на вагомий внесок науковців у розробку зазначеної проблематики, питання про розгляд заходів з протидії корупції в органах внутрішніх справ у період структурних реформ у країні набуває нової актуальності для дослідження.

Метою даної статті є розгляд актуальних засобів протидії відомчий корупції в сучасних умовах, висвітлення причин і умов, що сприяють виникненню корупційних проявів, аналіз наукових поглядів щодо дієвих заходів протидії корупції в органах внутрішніх справ.

Виклад основного матеріалу. Корупція, як глобальне явище, прита-

манна всім країнам світу, але в Україні вона перетворилася на одну з найбільших проблем і загроз для держави, оскільки негативно впливає на діяльність усіх гілок влади та державних інститутів. Зокрема, корупція в органах внутрішніх справ України руйнує довіру до державної влади, гальмує процес ефективної протидії злочинності, унеможливорює реалізацію державної політики в правоохоронній сфері з курсом на євроінтеграцію.

Серед основних причин корупції є низький рівень матеріального та соціального забезпечення працівників, зменшення моральності та правосвідомості особового складу, відсутність принципів позицій щодо чесного та відповідального несення служби, нівелювання принципу невідворотного покарання, недостатня прозорість діяльності державних органів, пасивне ставлення громадян до проявів корупції, відсутність політичної волі та послідовності з боку керівництва держави щодо реальної боротьби з цим соціальним злом.

При дослідженні даної проблеми доцільно визначити основні, на наш погляд, причини такого явища:

1. Незадовільне фінансове забезпечення працівників правоохоронних органів. Оскільки саме низька заробітна плата спонукає працівників до корупційних діянь [1]. Труднощі у фінансовому становищі призводять до того, що службові питання працівник міліції вирішує шляхом порушення вимог закону. У державах, де досягнуто успіхів у боротьбі з корупцією, середня заробітна плата працівника перевищує розмір середньої заробітної плати по країні.

2. Низький рівень фінансування Міністерства внутрішніх справ України. Погане матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ веде до того, що керівникам підрозділів доводиться самостійно знаходити кошти на необхідну техніку, паливно-мастильні матеріали й інші потреби. Ці кошти надходять у вигляді так званої благодійної допомоги, що не завжди виявляється безкорисливою [2, с. 68].

3. Відсутність дієвої системи попереджувальних заходів.

4. Високий рівень латентності. Причиною є безсистемність та неефективність заходів протидії, спрямованих на дрібні корупційні прояви і найнижчий рівень корупціонерів, а тому орієнтованих на досягнення таких показників, як кількість порушених справ та складених протоколів [3, с. 27].

З метою активізації боротьби з корупцією Верховною Радою України у 2014 році було прийнято Закон України «Про запобігання корупції» [4]. Відповідно до Закону, корупцією визнається використання особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей.

Прояв незаконних дій з боку працівників ОВС негативно впливає на сам процес та наслідки боротьби із корупцією. За результатами проведеного со-

ціологічного опитування громадян Київським інститутом проблем управління імені Горшеніна, 51,7 % респондентів вважають міліцію найкорумпованішим правоохоронним органом у державі [5]. Загалом, 83 % опитаних вважають, що міліція повинна перетворитися з карального на сервісний орган, який обслуговує інтереси громадян [6]. Сприятливою умовою корупції є закріплення у свідомості громадян уяви про те, що за допомогою корупційних діянь є можливість для вирішення проблемних питань [2, с.10].

Тому на часі є актуальною розробка програм та методик з протидії корупції в ОВС.

На наш погляд, в умовах реформування системи ОВС пріоритетними заходами з протидії корупції повинні бути такі:

- 1) створення передумов реального конкурсного відбору персоналу (оплата праці, соціальний пакет тощо);
- 2) ступеневий (з обов'язковим інтервалом на практичну діяльність) фаховий рівень підготовки;
- 3) ліквідація корупційних схем у системі ОВС;
- 4) звільнення ОВС від невластивих за світовим досвідом дозвільних функцій;
- 5) повне забезпечення фінансово-матеріальних потреб з боку держави;
- 6) політична воля з боку вищого керівництва держави.

Ефективність і дієвість таких заходів протидії корупції серед працівників ОВС залежить від системності та узгодженості з іншими нормативно-правовими актами.

Б.Є. Дряпатий вважає, що ефективними засобами для усунення корупційної складової є визначення громадської думки щодо якості роботи ОВС; моніторинг публікацій засобів ЗМІ стосовно неправомірних дій працівників; проведення зустрічей з представниками міжнародних організацій з метою посилення антикорупційної діяльності серед особового складу ОВС; обмін досвідом із зарубіжними колегами [7, с. 20].

З метою протидії корупції слід поступово позбавляти МВС та підпорядковані структури права надання сервісних послуг на платній основі, забезпечивши належне й виключно бюджетне фінансування відповідних служб [6].

Безкарність є головним чинником, який сприяє поширенню корупції. Відсутність постійного реального контролю і перевірки декларацій про доходи, майно працівників породжує можливість скоєння корупційних правопорушень. Одним із оптимальних способів покращення ситуації є якісна і ретельна перевірка даних, які заносяться до декларації. Так, О.Ю. Шостко вважає, що основним дисциплінарним покаранням за подібні злочини повинно стати звільнення через втрату довіри [8, с. 22].

На нашу думку, слушною є пропозиція фахівців, яка полягає у формуванні антикорупційної освіти у молодого покоління, а саме проведення конференцій, семінарів, досліджень, запровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів антикорупційних спецкурсів.

Для формування якісних показників роботи працівників ОВС влада йде

на експеримент, а саме – має намір у кілька разів збільшити заробітну плату слідчим, які будуть займатися антикорупційними справами. Нині середня зарплата слідчого знаходиться на рівні середньої по країні. Міжнародна практика демонструє, що найнижчий рівень корупції серед правоохоронців спостерігається у тих країнах, де для них створено належні соціально-економічні умови праці: Данія, Канада, Норвегія, Швейцарія, Фінляндія [9, с. 183]. Шведська стратегія боротьби з корупцією включає в себе набір таких інструментів, як запровадження стимулів (через податки, пільги і субсидії) замість заборон; відкриття доступу до інформації; створення незалежної і ефективної системи правосуддя; встановлення парламентом високих етичних стандартів для адміністраторів і забезпечення урядом їх дотримання. У державах, де досягнуто успіхів у боротьбі із корупцією, середня заробітна плата працівників є значно вищою, ніж у середньому по країні. Наприклад, у Грузії збільшили заробітну плату працівникам у 23 рази [9, с. 186]. Тому в наших реаліях недостатнє матеріальне забезпечення створює умови для зловживань з боку працівників ОВС.

Міжнародна практика наголошує на тому, що успішна боротьба з корупцією неможлива без діалогу із суспільством. У США запроваджено розповсюдження серед громадян звітів про стан злочинності і діяльності поліції, створення форумів для обговорення проблем. Організація з безпеки і співробітництва в Європі рекомендує ознайомлювати громадян з інформацією щодо дотримання поліцією прав людини і виявлення корупції на систематичній основі. Так, в Ірландії було запроваджено публічні розслідування. Такі дії сприяють покращенню довіри населення до працівників ОВС. На таких яскравих прикладах видно, що боротьба з корупцією повинна бути спрямована на усунення умов, які сприяють поширенню цього явища.

Корупційним проявам в ОВС притаманна така специфічна ознака, як латентність. У свою чергу, це дає змогу вдосконалювати способи і методи скоєння корупційного діяння. До таких діянь відносять розкрадання чи привласнення бюджетних коштів, одержання «відкатів», порушення режиму секретності, одержання хабарів.

Наша країна наразі переживає складний період і, незважаючи на це, робить кроки на шляху ефективної протидії корупції. Так, у 2014 році за участі громадськості та міжнародних організацій було розроблено пакет антикорупційних законів. Були прийняті закони «Про засади державної антикорупційної політики в Україні», «Про Національне антикорупційне бюро», «Про запобігання корупції» [10]. Антикорупційною стратегією охоплено основні елементи правовідносин, які виникають під час професійної діяльності з протидії корупції та під час заходів, спрямованих на запобігання злочинності і корупції. Разом з тим напрям антикорупційної політики передбачає механізм періодичної оцінки та аналізу проблем корупції, запровадження інституту захисту викривачів корупції, активізації громадського контролю за діяльністю антикорупційних органів, посилення відповідальності за окремі види корупційних правопорушень [11].

Однією із важливих новацій є пропозиція уряду збільшити суму застави для осіб, підозрюваних у корупційних злочинах. За словами прем'єр-міністра Арсенія Яценюка, уряд має намір пропонувати парламенту розглянути питання про підвищення розміру застави – у 10-кратному розмірі від обсягів заподіяних збитків, а по окремих категоріях злочинів заставу взагалі прибрати [12].

В ОВС корупція характеризується особливостями, які притаманні їй в силу специфіки правоохоронного органу, завдань і функцій, які перед ним поставлені. Саме з урахуванням цих особливостей є можливим проведення якісної реформи [11]. Можна припустити, що зі вступом в дію пакету антикорупційного законодавства кількість корупційних правопорушень зменшиться. В рамках реформування МВС боротися з корупцією, за словами заступника Міністра внутрішніх справ Екі Згуладзе, будуть за двома напрямками: посилювати каральні заходи і перебудовувати систему так, щоб вона була захищена від корупції [13].

Висновок. З огляду на результати боротьби з відомчою корупцією можна констатувати, що в українському законодавстві відповідальність за це закріплена, проте реальною робота з виявлення та притягнення до відповідальності ведеться недостатньо.

Протидія корупції повинна розглядатися як внутрішній контроль за працівниками ОВС з боку відповідних правоохоронних структур і зовнішній – з боку населення, громадських об'єднань і ЗМІ.

З огляду на те, що корупція – це соціальна проблема, боротьба з якою потребує постійного удосконалення, діяльність держави повинна мати комплексний і системний характер. Оскільки основним завданням є запобігання корупційним проявам серед правоохоронців, необхідно створити за допомогою реформ умови для унеможливлення здійснювати безкарно співробітниками ОВС незаконні дії.

Важливим фактором запобігання корупційним проявам в ОВС є вдосконалення діяльності органів та підрозділів по боротьбі з корупцією. Їх реформування повинно стати пілотним проектом оновлення правоохоронної сфери України, а самі працівники – зразком нової постаті правоохоронця за підсумками реформ у державі.

Бібліографічні посилання

1. *Іващенко О.В.* Загальні прояви та формування корупційної діяльності в ОВС та способи подолання / О.В. Іващенко // Актуальні проблеми запобігання та протидії корупції і охорони права власності : зб. праць. – 2011. – С. 174.
2. *Кісіль З.Р.* Корупційні дії як передумова виникнення професійної деформації працівників міліції // Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. 13–15 квітня 2007 р. – Ч. 2. – С. 69–72.
3. *Мельник М. І.* Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) / М.І. Мельник. – К., 2004.
4. Про запобігання корупції : Закон України від 04.03.2015 № 49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

5. Соціологічне опитування громадян [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.novoteka.ru/sevent/1382352/2863721>.
6. Концептуальні підходи до реформування МВС у контексті загальнонаціонального плану реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ucerps.org/upload/przh_Melnyk_militsiya_2015_8_5.pdf.
7. *Дряпатий Б.С.* Корупція як загроза національній безпеці країни // Актуальні питання протидії корупції: стан, проблеми та перспективи на майбутнє : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 17 жовтня 2014 р.) – Дніпропетровськ, 2014.
8. *Шостко О.Ю.* Деякі шляхи мінімізації корупційних проявів в Україні : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 17 жовтня 2014 р.) – Дніпропетровськ, 2014.
9. *Теличкін І.О.* Протидія корупції в ОВС України: використання передового досвіду / І.О.Теличкін // Публічне право. – 2013. – № 2. – С. 182.
10. Урядовий портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247429942.
11. *Печенкін І.* Антикорупційна реформа в Україні: місце і роль органів прокуратури як координатора протидії злочинності та корупції / І. Печенкін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/archive/>.
12. Аваков і Яценюк представили деталі реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/POLITICS/avakov-i-yacenyuk-predstavili-detali-reformi-mvs-168885_.html.
13. Згуладзе про деталі реформи МВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/UKRAINE/zguladze-ozvuchila-detali-reformi-mvs-160085_.html.

Рыжков Э. В., Манченко Е. А. Противодействие коррупции в органах внутренних дел. Рассмотрены актуальные мероприятия противодействия коррупции в органах внутренних дел. Раскрыто понятие коррупции как экономической, политической, социальной проблемы человечества. Рассмотрен международный опыт борьбы с коррупционными правонарушениями.

Ключевые слова: *коррупция, милиция, коррупционное деяние, противодействие коррупции, общественный контроль, антикоррупционные органы, Национальное антикоррупционное бюро.*

Ryzhkov E. V., Manchenko Ye. A. Combating corruption in law enforcement bodies. In the article of rassmotrenny actual measures of counteraction a corruption are in the organs of internal affairs. The concept of corruption opens up as an economic, political, social problem of humanity. International experience of fight is examined against corruption offences. Established, that in the Ukrainian legislation the renewed responsibility for corruption displays, the Anticorruption bureau is created, however really work in relation to an exposure and bringing in to responsibility of workers in the organs of internal affairs is conducted not enough. It is marked that by the important factor of prevention of corruption displays in OVS in a complex with sociallegal measures, the renewed skilled policy is perfection of activity of organs and subsections on a fight against a corruption. Their reformation must become the pilot project of update of law-enforcement sphere of Ukraine, and workers - by the standard of new figure of limb of the law on results reforms in the state.

Keywords: *corruption, militia, corruption act, counteraction a corruption, public inspection, anticorruption organs, National anticorruption bureau.*

Надійшла до редакції 10.06.2015